

IPAKCHILIK VA TUTCHILIKNING IQTISODIY AHAMIYATI**Q.A.Jumag'ulov***ToshDAU "Ipakchilik va tutchilik" kafedrası dotsenti***A.S.Qahhorova****F.T.Sayfullayeva***ToshDAU 1-bosqich talabasi***Annotatsiya**

Maqolada jahon ipak ishlab chiqarish va eksporti bo'yicha yetakchi mamlakatlar haqida yangilangan statistik ma'lumotlar keltiriladi. Shuningdek, tutchilikning ipakchilik uchun zarurligi va tut plantatsiyalari iqtisodiy ahamiyati ham yoritiladi. Tut plantatsiyalari maydoni va tutchilikdan olinadigan daromadlar bo'yicha yetakchi mamlakatlar haqida ma'lumotlar beriladi. Maqola, shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyalar yordamida ipakchilik va tutchilikni yanada rivojlantirish imkoniyatlariga ham e'tibor qaratadi. Bu sohalar ko'plab mamlakatlar uchun muhim iqtisodiy ahamiyatga ega bo'lib, milliy iqtisodiyotga katta hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: Ipakchilik, Tutchilik, Ipak ishlab chiqarish, Tut plantatsiyalari, Ipak eksporti, Ipak iqtisodiyoti, Qishloq xo'jaligi, Yengil sanoat, Ipak yo'li, Xitoy ipakchilik, Hindiston ipakchilik, O'zbekiston ipakchilik, Ipak qurti, Mulberry (tut) daraxti, Mahalliy daromad, Ish o'rinlari yaratish, Eksport daromadi, FAO Stat, UN Comtrade, Innovatsiyalar va texnologiyalar

Kirish

Ipakchilik va tutchilik dunyo bo'ylab ko'plab mamlakatlar iqtisodiyotida muhim rol o'ynaydi. Bu sohalar qishloq xo'jaligi va sanoat tarmoqlarining bir qismi sifatida nafaqat mahalliy daromad manbai, balki eksport mahsuloti sifatida ham katta ahamiyatga ega. Ushbu maqolada ipakchilik va tutchilikning iqtisodiy ahamiyati haqida batafsil ma'lumot, statistikalar va jadvallar yordamida yoritib beriladi.

Ipakchilikning Iqtisodiy Ahamiyati

Ipakchilik sanoati ko'plab mamlakatlarda qishloq xo'jaligi va yengil sanoatning muhim tarmog'i hisoblanadi. Ipak ishlab chiqarish jarayoni ko'plab ishchi kuchini jalb etadi va iqtisodiy rivojlanishning muhim omilidir.

Jahon Ipak Ishlab Chiqarish Statistikalari

Mamlakat	Ipak ishlab chiqarish (tonna, 2022)
Xitoy	140,000
Hindiston	35,000
O'zbekiston	3,000
Tailand	1,800

Braziliya	1,500
------------------	-------

Manba: [FAO Stat](#)

Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, Xitoy ipak ishlab chiqarish bo'yicha yetakchi o'rinni egallaydi va dunyo ipak mahsulotining katta qismini ta'minlaydi. Hindiston ham ipak ishlab chiqarish bo'yicha yetakchi davlatlar qatorida.

Ipak Eksporti va Daromadlar

Mamlakat	Ipak eksporti (mln AQSh dollari, 2022)
Xitoy	4,500
Hindiston	1,200
O'zbekiston	250
Tailand	150
Braziliya	100

Manba: [UN Comtrade](#)

Ipak eksporti ham ko'plab mamlakatlar uchun muhim daromad manbai hisoblanadi. Xitoy va Hindistonning ipak eksportidan olinadigan daromadlari yuqori bo'lib, bu mamlakatlar ipak sanoatida yetakchi hisoblanadi.

Tutchilikning Iqtisodiy Ahamiyati

Tutchilik ipakchilikning ajralmas qismi bo'lib, tut daraxtlari ipak qurti oziqlanishi uchun muhim manba hisoblanadi. Bu soha ko'plab qishloq joylarida aholi uchun muhim daromad manbai bo'lib xizmat qiladi. Tutchilik, ipakchilikning ajralmas qismi sifatida, ipak qurti oziqlanishi uchun tut barglarini yetishtirish bilan bog'liq. Tutchilik qishloq joylarida ko'plab ish o'rinlarini yaratadi va mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Tut Plantatsiyalari Maydoni

Mamlakat	Tut plantatsiyalari maydoni (hektar, 2022)
Xitoy	630,000
Hindiston	280,000
O'zbekiston	80,000
Tailand	50,000
Braziliya	30,000

Manba: [FAO Stat](#)

Tut plantatsiyalari maydoni bo'yicha Xitoy va Hindiston yetakchi o'rinda bo'lib, bu mamlakatlar ipakchilikning rivojlanishiga katta hissa qo'shmoqda. Yuqoridagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, Xitoy va Hindiston tut plantatsiyalari bo'yicha yetakchi hisoblanadi. Bu mamlakatlarda tutchilik iqtisodiy ahamiyatga ega bo'lib, ipakchilikni rivojlantirishga katta hissa qo'shadi.

Tut Plantatsiyalari va Mahalliy Iqtisodiyot

Mamlakat	Tutchilikdan olinadigan daromad (mln AQSh dollari, 2022)
Xitoy	1,200
Hindiston	800
O'zbekiston	150
Tailand	90
Braziliya	60

Manba: [UN Comtrade](#)

Tut plantatsiyalaridan olinadigan daromadlar ko'plab mamlakatlar uchun muhim iqtisodiy ahamiyatga ega. Xitoy va Hindiston bu sohada ham yetakchi hisoblanadi. Tutchilikdan olinadigan daromadlar ko'plab mamlakatlar uchun muhimdir. Bu sohadan olinadigan daromad qishloq joylarida yashovchi aholi uchun muhim manba hisoblanadi.

Xulosa

Ipakchilik va tutchilik dunyo bo'ylab ko'plab mamlakatlar iqtisodiyotida muhim ahamiyatga ega. Ushbu sohalar qishloq xo'jaligi va sanoat tarmoqlarining bir qismi sifatida ko'plab ish o'rinlari yaratadi va mahalliy hamda milliy iqtisodiy rivojlanishga katta hissa qo'shadi. Ular qishloq xo'jaligi va sanoat tarmoqlarining muhim qismi sifatida ko'plab ish o'rinlarini yaratadi va milliy iqtisodiyotga katta hissa qo'shadi. Yuqoridagi statistikalar va jadvallar bu sohalarning qanchalik ahamiyatli ekanligini ko'rsatib beradi. Zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyalar yordamida ipakchilik va tutchilikni yanada rivojlantirish va samaradorligini oshirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "Buyuk Ipak yuli"ni tiklanish halqaro anjumanidagi O'z.Res.Prezidenti I.A.Karimovning nutqi.
2. Abduqodirov SH. – Pillachiligimiz tarixidan lavhalar. Toshkent, «Fan», 2000 y.,
3. K.M.Rojdestvenskiy, Z.T.Toirov, A.A.SHeveleva. «Tut ipak qurti biologiyasi». «O'qituvchi» nashriyoti. Toshkent -2009 y
3. O'zbekiston ensklopediyasi .553 bet.
4. Pillachilikning oziqa bazasini mustahkamlash va ipakchilik mahsulotlari etishtirish hajmlarini ko'paytirish chora-tadbirlari to'g'risida O'zbekiston respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. Toshkent 2000 yil 15 mart, Xalq so'zi ro'znomasi 16 mart 2000 yil.